

пособие. – М.: Юристъ, 1998. – 192 с.

4. Бех В.П. Соціальний механізм країни. – К., 1996. – 306 с.

5. Дмитриченко Л.И. История экономических учений: Уч. пособие. – Донецк, КИТИС, ДонГУ, 1999. – 452 с.

6. Івакін О.А. Філософія: Навч.-метод. посібник для учнів юридичного училища. – Одеса: Астрорпринт, 2000. – 129 с.

7. Майминас Е.З. Процессы планирования в экономике: информационный аспект. Изд. 2-е, доп. и переработ. – М.: Экономика, 1971. – 390 с.

8. Спицнадель В.Н. Основы системного анализа: Уч. пособие. – СПб.: Изд. Дом "Бизнес-пресса", 2000. – 326 с.

Отримано 12.09.2001

УДК 658.011.44

О.В.АРПИНА

Харківський державний економічний університет

ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Пропонуються методичні рекомендації щодо виявлення і практичного використання потенційних резервів виробництва в ринкових умовах з орієнтацією на комплексні оціночні показники.

В умовах ринкових відносин важливе значення у вирішенні проблеми підвищення ефективності виробництва має порівняння витрат і одержання кінцевих результатів. Інтенсифікація суспільного виробництва може бути забезпечена на основі здійснення науково-технічного прогресу і використання передового досвіду, спрямованого на впровадження сучасної високопродуктивної техніки, ресурсозберігаючої технології, прогресивної організації праці, удосконалення механізму господарювання. У сукупності всі ці напрямки господарської діяльності націлені на економію виробничих ресурсів, підвищення продуктивності праці та якості продукції, зниження її собівартості. Це забезпечує випередження темпів зростання кінцевих результатів діяльності (P) щодо підвищення витрат (B) на виробництво. Звичайно економічний ефект (E_e), одержуваний від випередження результатів над витратами, визначають за формулою

$$E_e = P - B > 0. \quad (1)$$

При ринкових відносинах інтенсифікації суспільного виробництва це співвідношення необхідно взяти на озброєння і використовувати як єдиний критерій оцінки ефективності прийнятих господарських рішень [1].

Ефективність інтенсифікації виробництва доцільно пов'язати з

відповідними організаційно-технічними та економічними факторами, що визначають її зростання. До таких факторів відносяться:

- застосування у виробництві якісно нових видів виробів, які підвищують продуктивність праці і довговічність продукції, що випускається;
- впровадження ресурсозберігаючої, безвідходної технології та організації виробництва;
- удосконалення механізму управління виробництвом.

В економічній літературі оцінку ефективності інтенсифікації виробництва в ринкових умовах здійснюють у двох напрямках: за рахунок розвитку виробництва (E_p) і безпосередньо інтенсифікації виробництва (E_i), тому що один ефект доповнює інший [2, 3]. Ефект за рахунок розвитку виробництва рекомендується встановлювати за формулою

$$E_p^t = E^t - E^{t-1}, \quad (2)$$

де E^t і E^{t-1} – економічні ефекти за рік t і $t-1$.

Цей варіант є додатковою умовою відбору варіантів інтенсифікації виробництва згідно з методом мінімуму приведених витрат. В умовах ринку ефект від інтенсифікації виробництва можна розрахувати з використанням питомих показників ефективності:

$$E_i^t = (E_p^t - E_p^{t-1}) \cdot P^t = \left(\frac{E^t}{P} - \frac{E^{t-1}}{P} \right) \cdot P^t = E^{t-1} \cdot \frac{P^t}{P^{t-1}}. \quad (3)$$

Тут E_p^t і E_p^{t-1} – питомих на одиницю продукції ефект відповідного року t і $t-1$; P^t і P^{t-1} – результати виробництва року t і $t-1$ у діючих відпускних цінах.

Знаючи ефекти розвитку й інтенсифікації виробництва, неважко визначити ефект від розширення масштабів виробництва:

$$E_i^t = E_p^t - E_p^{t-1} = E_i^t \cdot \left(\frac{P^t}{P^{t-1}} - 1 \right). \quad (4)$$

Цей метод є перспективним у даний час, оскільки досить повно відбиває загальний ефект від розширення масштабів виробництва, а також частку приросту ефекту, отриманого за рахунок інтенсифікації виробництва.

Ефективність виробництва в загальному вигляді можна розподілити на абсолютну, порівняльну й прирісну. Нами тут ставиться завдання визначити економічну ефективність заходів, спрямованих на підвищення рівня використання потенційних можливостей (B_{np}) окремих видів ресурсів, а також у цілому підприємства, ділянки, цеху, базуючись на комплексній оцінці кінцевих результатів господарської діяльності.

Ефективність підвищення рівня використання потенційних можливостей підприємства і його підрозділів (E_n) (філій, представництв і т.д.) рекомендується визначати, виходячи з додаткової продукції, виготовленої за рахунок підвищення інтенсивності використання трудових ресурсів і основних фондів, що характеризуються комплексним оціночним коефіцієнтом K_K . Так, для визначення ефективності від виробничих фондів (E_ϕ) пропонуємо використовувати математичну модель, що відображає залежність:

$$E_\phi = (B_{np}^P - B_{np}^O) \cdot P_\phi \cdot T_p \cdot K_\sigma \cdot K_z \cdot B_n, \quad (5)$$

де B_{np}^P, B_{np}^O – розрахунковий і базисний рівні використання потенційних можливостей фондів; P_ϕ – кількість одиниць устаткування чи робочих місць, шт.; T_p – реальний річний фонд часу роботи устаткування, год.; K_σ – коефіцієнт виконання норм часу (виробітку); K_z – коефіцієнт змінності роботи устаткування; B_n – вартість однієї нормо-години в оптових цінах підприємства, грн.

Ефективність від підвищення використання потенційних можливостей підприємства в цілому встановлюємо аналогічно, тільки замість оціночних показників використання ресурсів (B_{np}) у формулу (5) пропонуємо підставити комплексні оціночні коефіцієнти (K_K), що характеризують залежність приросту кінцевих результатів господарської діяльності (чистої, товарної продукції) від ступеня використання потенціалу всіх виробничих ресурсів:

$$E_n = (K_K^P - K_K^O) \cdot P_\phi \cdot T_p \cdot K_\sigma \cdot K_z \cdot B_n. \quad (6)$$

Тут K_K^P і K_K^O – комплексні оціночні коефіцієнти – розрахунковий (плановий) і базисний.

Розрахуємо ефективність від підвищення рівня використання потенційних можливостей основних виробничих фондів одного з машинобудівних підприємств м.Харкова за показником (B_{np}) фондівіддачі. Для цього наведемо вихідні дані у таблиці:

Вихідні дані для оцінки ефективності від підвищення використання потенційних можливостей підприємства

Показники	Базис	Плани, розрахунок
Кількість робочих місць, P_{ϕ}	805	741
Реальний річний фонд робочого часу, T_p , год.	1932,7	1818,2
Коефіцієнт виконання норм часу (виробітку), K_e	0,92	0,83
Коефіцієнт змінності роботи устаткування, K_z	1,11	1,3
Вартість однієї нормо-години в оптових цінах підприємства, грн.	30,00	31,00
Рівень використання потенційних можливостей фондів, B_{np}	0,70	0,73
Комплексний оціночний коефіцієнт, K_k	0,65	0,71
Витрати на виробництво, B , тис. грн.	1263,1	1135,68

$$E_{\phi} = (0,73 - 0,70) \cdot 741 \cdot 1818,2 \cdot 0,83 \cdot 1,3 \cdot 31,00 = 1351,96 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо по цьому підприємству загальний економічний ефект на основі комплексного оціночного коефіцієнта K_k при зростанні його від $K_k^0 = 0,65$ до розрахованого реального рівня використання можливостей $K_k^P = 0,71$ (формула (6)):

$$E_n = (0,71 - 0,65) \cdot 741 \cdot 1818,2 \cdot 0,83 \cdot 1,3 \cdot 31,00 = 2703,92 \text{ тис. грн.}$$

Ефективність зазначених заходів за винятком витрат складає:

$$E_e = 2703,92 - 1135,68 = 1568,24 \text{ тис. грн.}$$

Слід зазначити, що сьогодні багато підприємств використовують потенційні резерви неефективно, а це в умовах ринку неприпустимо. Запропоновані нами методи оцінки ефективності дозволяють раціональніше використовувати виробничий потенціал і відповідно підвищувати ліквідність, плато- та кредитоспроможність, що в ринкових умовах є дуже важливим.

І.Авдеенко В.Н., Котлов В.А. Производственный потенциал промышленного предприятия. – М.: Экономика, 1989. – 240 с.

2. Шевченко Д.К. Проблемы эффективности использования экономического потенциала. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 185 с.

3. Иванов Н.И. Экономические аспекты производственного потенциала: теория и практика. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2000. – 419 с.

Отримано 24.09.2001

ББК 65.9(2).44

В.И.ТИТЯЕВ, канд. экон. наук, **А.В.ПОЛОНИН**

Харьковская государственная академия городского хозяйства

ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ ЖИЛИЩНОГО ХОЗЯЙСТВА

В плане реформирования жилищного хозяйства доказывается необходимость пересмотра системы нормирования эксплуатационных расходов на содержание зданий, хозяйственных и финансовых взаимоотношений с коммунальными службами, создания государственных органов контроля эксплуатации жилых зданий.

Экономика жилищного хозяйства Украины более полувека находилась в условиях абсолютного административного регулирования. Множество постановлений органов законодательной и исполнительной власти детально регламентировали огромные очереди на "бесплатное жилье", льготы по квартплате и коммунальные услуги. Финансирование капитального ремонта и строительства жилых домов. В общественном сознании укоренилось представление, что сложившаяся система коммунального хозяйства, ее финансирование и управление не имеют альтернативы. Однако сегодня является очевидным, что для полной окупаемости жилищно-коммунальных услуг нужно повышать тарифы, но, с другой стороны, нет ясности, в какой степени обоснованы стоимость эксплуатации единицы жилой площади, кубометр холодной или горячей воды, отопление дома и т.д. В этих условиях довольно условными являются методики определения субсидий и стандарты предельных платежей населения за жилищно-коммунальные услуги.

Многие авторы "экономически обоснованных тарифов" пошли простым путем: на основе усредненных, устаревших и во многих отношениях сомнительных технических норм посчитали, сколько необходимо финансовых средств на эксплуатацию и ремонт жилых зданий и "забили" соответствующую сумму в тариф для населения. Существует мнение, что это является первым этапом реформирования экономики жилищного хозяйства.

После того как все квартиросъемщики и владельцы квартир начнут, с учетом функционирования системы субсидий, в полной мере оплачивать все издержки жилищных организаций, можно переходить